

Näringsutskottets betänkande

1982/83:30

om kontroll av företag

Ärendet

I detta betänkande behandlas nio motioner vari framläggs skilda förslag om ökad kontroll av företag, huvudsakligen i syfte att motverka uppkomsten av ekonomisk brottslighet. Förslagen avser

- upprättande av branschregister för bilverkstäder,
- etableringskontroll,
- kartläggning av entreprenörverksamheten inom skogsbruket,
- ökad insyn i kreditgivningen till företag,
- skärpta åtgärder mot finansieringen av narkotikahandeln,
- införande av en lag om låsinstallation,
- översyn av lagen om bevakningsföretag.

Näringsfrihetsombudsmannen har inkommit med en skrivelse om etableringskontroll och andra former av tillståndsvång.

Representanter för Sveriges låsmedsmästares riksförbund har inför utskottet framfört synpunkter beträffande lagstiftning om låsinstallation.

Motionsyrkanden

De motioner som behandlas här är följande:

1981/82:858 av Per Westerberg (m) och Wiggo Komstedt (m), vari – med motivering i motion 1981/82:857 – hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av konsumentlagstiftningen i syfte att nå en bättre konkurrensneutralitet mellan reguljär och icke-reguljär bilhandel,

1982/83:252 av Per Olof Håkansson (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av lagen om bevakningsföretag i enlighet med vad som anförs i motionen,

1982/83:301 av Per Olof Håkansson (s) och Oskar Lindkvist (s), vari hemställs att riksdagen antar ett i motionen framlagt förslag till lag om låsinstallation m. m. (se *bilaga* till detta betänkande, s. 31),

1982/83:650 av Gunnar Olsson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om behovet av en kartläggning av entreprenörverksamheten inom skogsbruket med Värmlands län som försöksområde,

1982/83:808 av Wiggo Komstedt (m) och Allan Ekström (m), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen föranstaltar om införande av ett branschregister för bilverkstäder.

1982/83:1608 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari – med motivering i motion 1982/83:1605 – hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om kontroll över kreditgivningen.

2. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om införande av etableringskontroll – vidgad tillståndsprövning.

1982/83:1668 av Tore Nilsson (m), vari – med motivering i motion 1982/83:1666 – hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om skärpta åtgärder mot finansieringen av narkotikahandeln.

1982/83:2018 av Stig Gustafsson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen föranstaltar om införande av ett branschregister för bilverkstäder.

1982/83:2026 av Oskar Lindkvist m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att bankinspektionen bör ges i uppdrag att utreda i vad mån bankerna direkt eller indirekt förmedlat krediter vid spekulativa överlåtelser av bostadshus m. m. samt lämna förslag till därav föranledda åtgärder.

Utredningar rörande ekonomisk brottslighet m. m.

Kommission mot ekonomisk brottslighet

Regeringen beslöt den 25 november 1982 att tillsätta en kommission (Ju 1982:05) med uppdrag att föreslå åtgärder mot ekonomisk brottslighet. Kommissionens ordförande är generaldirektör Sven Heurgren.

I utredningsdirektiven (dir. 1982:101) framhålls att den ekonomiska brottslighetens totala omfattning är svår att uppskatta, bl. a. eftersom det bara är en liten del av brotten som kommer till myndigheternas kännedom. Enligt en nyligen gjord undersökning skulle emellertid den svarta ekonomin uppgå till mellan 3,8 och 5,5 % av bruttonationalprodukten. För år 1980 motsvarade detta 20–29 miljarder kronor och i skattebortfall 14–20 miljarder kronor. Dessutom tillkommer de mycket stora belopp som undandras samhället genom att debiterade skatter och avgifter inte betalas.

Vidare understryks att den ekonomiska brottslighetens skadeverkningar på det marknadsekonomiska systemet är avsevärda. Seriös näringsverksamhet i en speciell bransch kan få stora svårigheter att klara sig gentemot den oseriösa verksamheten, och brottsliga förfaranden kan komma att sprida sig i hela branschen. Förutom att samhället drabbas av skattebortfall medför ekonomisk brottslighet att samhällets fördelningspolitik sätts ur spel. En effektiv kamp mot den ekonomiska brottsligheten utgör därför också en av

förutsättningarna för ett fortsatt solidariskt samhällsbyggande.

Kommissionen har fått stor frihet att själv närmare bestämma sina arbetsuppgifter. En del tänkbara åtgärder anges dock i direktiven. Kommissionen bör bl. a.

1. överväga hur man genom forskningsinsatser skall kunna få bättre kunskaper om den ekonomiska brottslighetens former, arbetsmetoder och utbredning samt om effekten av vidtagna åtgärder,

2. lägga fram förslag om förbättrad information till företag och allmänhet om gällande regler,

3. lägga fram förslag till effektivisering av myndighetskontrollen på olika områden – bl. a. inom taxerings- och uppbördsverksamheten – samt till former för ett förbättrat samarbete mellan kontrollmyndigheterna, bl. a. en bättre samordning på skatte- och valutaområdet och av registreringen av näringsverksamhet för inbetalning av preliminär skatt, mervärdeskatt och arbetsgivaravgifter,

4. överväga resurstilldelningen till de myndigheter som i första hand är engagerade i kampen mot den ekonomiska brottsligheten och lägga fram förslag till ett bättre utnyttjande av befintliga resurser,

5. undersöka möjligheterna att använda sådana åtgärder som etableringskontroll, näringsförbud, skattebevis och effektivare företagsrevision samt lägga fram förslag i dessa hänseenden,

6. lägga fram förslag till behövliga lagstiftningsåtgärder i övrigt, t. ex. på de skatte- och näringsrättsliga, de arbetsrättsliga samt de straff- och processrättsliga områdena.

7. överväga hur det internationella samarbetet, särskilt mellan de nordiska länderna, i kampen mot den ekonomiska brottsligheten bäst bör bedrivas.

Kommissionen skall inte vara bunden av någon viss definition av ekonomisk brottslighet utan står fri att behandla alla de frågor den bedömer vara angelägna. Det betyder att även sådana verksamheter som inte är brottsliga men som ligger nära den ekonomiska brottsligheten skall kunna behandlas.

De åtgärder som föreslås bör dock inte i onödan försvåra seriös företagsamhet, heter det i direktiven. För att få en överblick över situationen skall kommissionen först göra en inventering av alla de olika förslag som hittills lagts fram i riksdagen och i andra sammanhang.

Kommission mot narkotikamissbruk

I syfte att få underlag för en samordnad och intensifierad kamp på alla nivåer mot narkotikamissbruket har regeringen tillsatt en särskild kommission (S 1982:09) mot narkotikamissbruk (ordförande: polischef Hans Holmér).

Kommissionen har enligt sina direktiv (dir. 1982:100) till uppgift att lägga fram förslag om

1. insatser genom internationella organ i syfte att effektivt motverka världshandeln med narkotikan,

2. insatser genom tullväsendet som verksamt bidrar till att hålla narkotikan utanför landets gränser.

3. insatser genom polisväsendet som syftar till att all illegal narkotikahandtering i landet uppdagas och beivras.

4. åtgärder som syftar till att fängelser och andra institutioner blir narkotikafria miljöer,

5. de lagstiftningsåtgärder som behövs för att kampen mot narkotika skall kunna föras mer effektivt,

6. opinionsbildning genom skolor, militära förband, massmedia, frivilliga organisationer så att många medborgare kan engageras i kampen mot narkotika och i sina närmiljöer verka för att all narkotika trängs ut samt

7. ett statistiskt informationssystem så att vidtagna åtgärder kan utvärderas.

Två referensgrupper har knutits till kommissionen. I den ena ingår företrädare för riksdagspartierna, i den andra personer som i sitt yrke arbetar mot narkotikamissbruket.

Kommissionen skall vara klar med sitt arbete före utgången av år 1983.

Näringsförbudskommittén

Näringsförbudskommittén (Ju 1981:03; ordförande: professor Torgny Håstad) har i uppdrag att pröva frågan om utvidgade regler om näringsförbud.

Enligt direktiven (dir. 1981:63) är kommitténs huvuduppgift att ta ställning till det allmänna behovet av och de principiella och praktiska aspekterna på utvidgade regler om näringsförbud. En grundläggande fråga är enligt direktiven om näringsförbud kan förväntas vara ett effektivt medel för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

I direktiven anförs att kommittén bör kunna hämta ledning av bl. a. de praktiska erfarenheterna av näringsförbud enligt konkurslagstiftningen och de regler som i övrigt finns på området. Vidare uttalas att samhällsekonomiska och allmänt näringspolitiska intressen i sammanhanget måste belysas närmare liksom konsekvenserna för ett företags anställda och dess borgenärer av en eventuell ny reglering. Kommittén måste, framhålls det, uppmärksamma problemen med bulvanförhållanden, och den har att redovisa erfarenheter från likartade system i andra länder.

I kommitténs direktiv lämnas även vissa anvisningar angående utformningen av en eventuell ny reglering. Bl. a. uttalas att stor uppmärksamhet måste ägnas åt att i rättssäkerhetens intresse ge förutsättningarna för näringsförbud en preciserad och klar utformning. Vidare sägs att förbud inte

bör få meddelas i andra fall än när det gäller uppenbart oseriösa näringsidkare som på ett kvalificerat sätt har dokumenterat olämplighet att bedriva näringsverksamhet.

I tilläggsdirektiv (dir. 1983:7) den 26 januari 1983 har föredragande statsrådet understrukt att kommittén som en utgångspunkt i sitt fortsatta arbete bör ha att frågan om etableringskontroll behandlas av kommissionen mot ekonomisk brottslighet. I frågor där uppdragen nära berör varandra bör kommittén samråda med kommissionen. Kommittén är emellertid oförhindrad att avlämna sina förslag innan kommissionen redovisar resultatet av sina överväganden om etableringskontroll.

Etableringskontroll och branschregister

Motionerna 1981/82:858, 1982/83:650, 1982/83:808, 1982/83:1608 och 1982/83:2018

Kravet i de två i huvudsak likalydande motionerna 1982/83:808 (m) och 1982/83:2018 (s) på inrättande av ett branschregister för bilverkstäder motiveras med att ett växande antal företag i branschen undandrar sig skatter och avgifter, åsidosätter skyddet för de anställda och skadar konsumenternas intressen. Motionärerna framhåller att försök har gjorts i flera län att beräkna det verkliga antalet bilverkstäder och jämföra detta med antalet bilverkstäder i registren över företag som skall erlägga mervärdeskatt. Ett exempel på en sådan undersökning är BILREP -81. Skatte- och avgiftsundandragande inom bilreparationsbranschen i Stockholm (Rapport från en arbetsgrupp sammansatt av representanter från Stockholms kommun, Stockholms motorbranschförening och Svenska metallindustriarbetareförbundet Avd. 1, juni 1982). Resultaten av undersökningarna har genomgående varit nedslående, anför motionärerna, och det är därför nödvändigt med ett särskilt branschregister för bilverkstäder. Ett sätt att åstadkomma ett sådant register kan vara att använda statistiska centralbyråns företagsregister för bilverkstäder som bas. Motionärerna föredrar dock en lösning som innebär att man länsvis inrättar branschregister, där man som bas använder registren över företag som skall erlägga mervärdeskatt. Genom aktivt samarbete mellan exempelvis konsumentsekreterare, yrkesinspektörer, brandmyndigheter, skattemyndigheter och berörda branschorganisationer skulle man i registret införa alla verkstäder som sysslar med bilreparationer. När ett fullständigt register föreligger kan myndigheterna lättare uppfylla sin skyldighet att kontrollera efterlevnaden av gällande lagar och förordningar, framhåller motionärerna.

Liknande synpunkter framförs i motion 1981/82:857, som innehåller motiveringen till det nu aktuella yrkandet i motion 1981/82:858 (m). Motionärerna anför att mervärdeskatten på begagnade bilar har lett till en överföring av handeln till handel utan mervärdeskatt mellan privatpersoner

och till s. k. buskhandel. Enligt en SIFO-undersökning från år 1980 prioriterar bilköparna i dagens kärva privatekonomiska läge ett lågt pris framför garantier och köptrygghet, säger motionärerna. De anser att en översyn av konsumentlagstiftningen i syfte att nå en bättre konkurrensjämlighet mellan reguljär och icke-reguljär bilhandel är viktig, särskilt för handeln med billigare, begagnade bilar. Kraftfulla åtgärder bör enligt motionärerna vidtas för att man skall komma till rätta med buskhandeln och med de svarta verkstäderna. Det är också av central betydelse att det centrala arbetsgivarregister som upprättas i bl. a. detta syfte blir effektivt.

I motion 1982/83:1608 (vpk) föreslås att tillståndsprövningen och kontrollen i samband med etableringen av företag byggs ut. Härigenom skulle de s. k. företagslakterna försvåras. Motionärerna anger vissa riktlinjer för hur en sådan kontroll bör organiseras. För all nyetablering eller ändring av näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet skall näringsidkaren vara skyldig att göra anmälan till en registermyndighet, som lämpligen knyts till resp. länsstyrelse. Avser etableringen "kritiska" branscher eller branscher där konsumentintressen gör sig starkt gällande måste kraven för tillstånd ställas särskilt högt. Upphör verksamheten skall detta anmälas. Brott mot anmälningskyldigheten skall medföra straffansvar och solidariskt ansvar för uppkomna skulder.

I motion 1982/83:650 (s) behandlas den situation som efter konkurserna inom Vänerskogsconcernen har uppkommit för skogsarbetarna i Värmlands län. Konkursen har medfört bl. a. att antalet entreprenörer inom skogsbruket har ökat kraftigt. Motionärerna är kritiska mot denna utveckling. De framhåller att en del av de nya entreprenörerna har som främsta ambition att tjäna snabba pengar, vilket visar sig i att lön erbjuds på ackordsbasis, att arbetarskyddet nonchaleras och att utbildad arbetskraft anlitas. AMF-försäkringar saknas ofta. Att det är möjligt för nya entreprenörer att skaffa uppdrag beror på att endast en mindre del av skogsägarna är anslutna till de nystartade skogsägarföreningarna. Svenska skogsarbetareförbundet har i en undersökning visat att 15 % av maskinparken i skogsbruket år 1977 ägdes av entreprenörer. I Värmlands län har siffran ökat kraftigt under år 1982, påpekar motionärerna. Överetableringar av skogsbruksentreprenörföretag i detta län har bl. a. lett till flera konkurser och ökad arbetslöshet bland skogsarbetarna. I motionen erinras om att LO vid sin kongress år 1981 beslöt att verka för etableringskontroll inom vissa områden och också att Svenska skogsarbetareförbundet har fattat beslut i samma riktning. Även motionärerna anser att det vore befogat med en prövning från samhällets sida av enskilda personers lämplighet som företagare och arbetsgivare i branschen.

Utredning om effekten av konkurserna inom Vänerskog

I december 1980 tvingades företag inom Vänerskogskoncernen på grund av betydande förluster att inställa betalningarna. Efter genomförd rekonstruktion uppkom åter så allvarliga problem att flertalet företag inom koncernen i slutet av år 1981 begärde sig i konkurs. Efter en ny rekonstruktion hade i augusti 1982 samtliga Vänerskogs tillverkningsenheter fått nya ägare, varefter verksamheterna med smärre minskningar av antalet anställda har fortsatt.

Regeringen har uppdragit åt statens industriverk att, med utgångspunkt i de erfarenheter som gjorts i Vänerskogsfallet, lämna förslag till åtgärder som kan undanröja negativa effekter som kan uppkomma vid en konkurs.

Resultatet av industriverkets arbete skall redovisas före den 15 april 1983.

Överväganden inom regeringskansliet angående konsumentskyddet på bilområdet

Regeringen uppdrog i augusti 1979 åt konsumentverket att inom ramen för verkets allmänna tillsyn över företagens produktutformning och marknadsföring intensifiera tillsynen över fordonsverkstäderna. I uppdraget ingick också att skaffa sig ett förbättrat underlag för bedömning av bilreparationernas kvalitet.

Inom ramen för sitt uppdrag genomförde konsumentverket under år 1980 tre undersökningar. Den första bestod av intervjuer med branschsakkunniga och var i första hand inriktad på att man skulle få ett mått på de kvalitetsbrister som råder inom bilverkstadsbranschen. I den andra tillfrågades ett antal konsumenter om vad de ansåg vara viktigast i kontakten med en bilverkstad. Den tredje undersökningen inriktades på en analys av vilka tekniska och personella resurser som bilverkstäderna måste ha för att konsumenternas krav på kvalitet skall kunna uppfyllas. På basis av undersökningarna tog verket upp sakkussioner med berörda myndigheter och organisationer. Diskussionerna ledde så småningom fram till ett förslag till kvalitetsdeklaration för bilverkstäder. Det visade sig emellertid att såväl Motorbranschens riksförbund (MRF) som Petroleumhandelns riksförbund ställde sig negativa till en sådan frivillig kvalitetsdeklaration. MRF ansåg bl. a. att ett genomförande av förslaget inte skulle komma att medföra några svårigheter för de "svarta" verkstäderna att fortsätta sin verksamhet. MRF uppmanade verket att i stället "intensifiera sina ansträngningar att komma till rätta med oseriösa bilverkstäder utanför MRF-kretsen".

Konsumentverket har i skrivelse till regeringen den 22 juni 1982 anfört att frågan om ingripande mot svarta verkstäder primärt är av fiskal natur och ligger utanför verkets kompetensområde. Med utgångspunkt i det nyssnämnda förslaget till kvalitetsdeklaration och i ett av verket tidigare (år 1977) framlagt förslag till lag och förordning om tillsyn över fordonsverkstäder

borde enligt verkets mening frågan om åtgärder för att komma till rätta med missförhållanden i bilverkstadsbranschen bli föremål för förnyade överväganden inom regeringen.

Frågan övervägs f. n. inom regeringskansliet.

Tidigare behandling av motioner om etableringskontroll m. m.

Frågor om etableringskontroll har under senare år flera gånger behandlats av näringsutskottet i samband med motioner i ämnet. Motionerna har i flertalet fall avstyrkts av utskottet och avslagits av riksdagen (NU 1973:47, 1974:36, 1977/78:46, 1979/80:9, 1979/80:53).

År 1975 uttalade utskottet (NU 1975:14) att det för sysselsättningen och över huvud taget för den ekonomiska utvecklingen är väsentligt att näringslivet fortlöpande får tillskott av nya företag. Detta ansågs av utskottet tala mot inskränkningar i den rådande etableringsfriheten. En samlad översyn av de problem som har med etableringsrätten att göra borde dock komma till stånd mot bakgrund av missförhållanden på detta område. Riksdagen anslöt sig till utskottets uttalande om en samlad översyn rörande rätten att etablera företag (rskr 1975:102).

Någon sådan samlad översyn som riksdagen begärde har inte redovisats. En arbetspromemoria angående frågor om etableringskontroll har emellertid upprättats inom handelsdepartementet. Promemorian föranledde vissa uttalanden av utskottet våren 1982 (se s. 10).

Inför justitieutskottets behandling våren 1981 (JuU 1980/81:21) av motioner om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten yttrade sig näringsutskottet (NU 1980/81:2 y) i slutet av år 1980 över två motioner med förslag om bl. a. etableringskontroll.

I en socialdemokratisk partimotion hade bl. a. föreslagits en undersökning av förutsättningarna för införande av etableringskontroll i branscher eller näringsgrenar där skattebrottslighet och annan ekonomisk brottslighet har särskilt stor utbredning. Vänsterpartiet kommunisterna hade i en motion föreslagit att etableringskontroll skulle införas i en rad branscher.

Näringsutskottet avstyrkte motionerna. De socialdemokratiska ledamöterna i utskottet anmälde avvikande mening och uttalade sig för en förutsättningslös utredning om etableringskontroll.

Näringsutskottet ägnade frågan om etableringskontroll en utförlig behandling i betänkandet NU 1980/81:2, vilket avgavs samtidigt med det nyssnämnda yttrandet. Utskottet avstyrkte motionsyrkanden som gick ut på etableringskontroll inom hotell- och restaurangbranschen och för städbolag, liksom krav på auktorisation för etablering i byggbranschen. Även yrkanden om inrättande av särskilda branschregister över bilverkstäder och över näringsidkare inom byggbranschen avstyrktes. De socialdemokratiska ledamöterna reserverade sig till förmån för motionerna. Sedan kammaren efter lika röstetal vid votering återförvisat ärendet till näringsutskottet och

ställningen i utskottet vid den förnyade behandlingen blivit oförändrad (NU 1980/81:39) beslöt riksdagen i enlighet med utskottets förslag utom såvitt gäller etableringskontroll för städbolag, i vilken fråga reservationen efter lika röstetal bifölls genom lottning.

I den av riksdagen godkända reservationen uttalades följande:

Enligt utskottets mening bör, bl. a. med hänsyn till de argument som framförts i det särskilda yttrandet, frågan om etableringskontroll i städbranschen ytterligare övervägas. Detta bör ske i den utredning om etableringskontroll i branscher där så erfordras som har föreslagits av utskottets socialdemokratiska ledamöter i det tidigare nämnda yttrandet till justitieutskottet.

I betänkandet NU 1980/81:39 behandlade utskottet förutom det återförvisade ärendet även ett antal motioner inom samma ämnesområde vilka hade väckts under allmänna motionstiden år 1981. De nya motionerna innehöll yrkanden om åtgärder mot icke-seriösa företag inom byggnads- och transportsektorerna och om särskilda krav för tillstånd att servera alkohol-drycker.

Till justitieutskottet överlämnade näringsutskottet med eget yttrande (NU 1980/81:4 y) två motioner från allmänna motionstiden år 1981 med yrkanden om branschregister för vissa branscher och om en utredning rörande etableringskontroll. Näringsutskottet hänvisade i yttrandet till sina ställningstaganden våren 1981 (NU 1980/81:2 y, 1980/81:2). De socialdemokratiska ledamöterna åberopade i en avvikande mening vad de därvid hade anfört i avvikande mening och i reservationer.

Justitieutskottet (JuU 1980/81:21) anslöt sig till näringsutskottets uppfattning att de dittillsvarande riktlinjerna i fråga om rätten att etablera företag borde följas även framgent. I likhet med näringsutskottet ansåg justitieutskottet att det inte var påkallat med någon allmän utredning om etableringskontroll. Också beträffande inrättande av branschregister i vissa branscher hade justitieutskottet samma uppfattning som näringsutskottet, nämligen att det pågående arbetet med ett basregister för alla branscher borde kunna leda till en lösning som skulle tillgodose motionsönskemålen. Justitieutskottet avstyrkte de i sammanhanget aktuella motionsyrkandena. I en reservation (s. 96) förordade dess socialdemokratiska ledamöter att en utredning skulle komma till stånd rörande förutsättningarna för införande av etableringskontroll i branscher med särskilt utbredd ekonomisk brottslighet.

Vid kammarbehandlingen av betänkandet återförvisades detta till justitieutskottet. Därvid ändrade inte utskottet sitt ställningstagande. När riksdagen därefter ånyo behandlade utskottets förslag (JuU 1980/81:40) bifölls detta.

Frågan om etableringskontroll och branschregister aktualiserades återigen år 1982, denna gång i motioner från socialdemokraterna och vänsterpartiet kommunisterna. Alla motionerna utmynnade i förslag om utredning, bl. a. av rätten att etablera företag.

Näringsutskottet erinrade i sitt betänkande NU 1981/82:25 om den år 1980 införda lagstiftningen om näringsförbud för näringsidkare som missbrukar konkursinstitutet samt vidare om en del andra regeringsåtgärder som var ägnade att motverka uppkomsten av ekonomisk brottslighet. Det är, sade utskottet, väsentligt för den ekonomiska utvecklingen att näringslivet fortlöpande får ett tillskott av nya företag. Enligt den näringsfrihetsprincip som tillämpas i Sverige har relativt få inskränkningar gjorts i rätten att etablera företag. Sådana inskränkningar har varit betingade av bl. a. ordnings-, säkerhets-, hälsovårds- och arbetarskyddshänsyn. Enligt utskottets mening borde de hittillsvarande riktlinjerna följas även framgent. Utskottet underströk dock att det är angeläget att olika slags missförhållanden i företagets verksamhet så långt möjligt undanröjs och förebyggs och att bl. a. konkurs- och skattelagstiftning är viktiga instrument för detta.

När det gällde de motioner som var aktuella i sammanhanget pekade utskottet på vad riksdagen våren 1981 hade beslutat i ämnet på justitieutskottets förslag (se s. 9). Eftersom riksdagen senare under våren 1982 skulle ta ställning till frågan om omfattningen av ett basregister över alla företag avstyrkte näringsutskottet motionerna. Utskottet erinrade i detta sammanhang om riksdagens uttalande år 1975 om en samlad översyn rörande rätten att etablera företag (se s. 8).

I den arbetspromemoria angående etableringskontroll som upprättades år 1977 inom handelsdepartementet (se s. 8) hade berörts bl. a. gällande rätt, statsmakternas behandling av frågan om etableringskontroll, utredningar som behandlade etableringsproblematiken samt åtgärder som hade vidtagits för att undanröja missförhållanden. I konsekvens med vad utskottet anförde om en utredning om etableringskontroll ansåg utskottet att riksdagens begäran till regeringen år 1975 om en utredning inte längre ägde aktualitet. Utskottet föreslog att riksdagen skulle göra ett uttalande till regeringen av denna innebörd. Emellertid förutsatte utskottet att regeringen fortlöpande skulle bevaka frågor rörande etableringskontroll.

En delfråga i sammanhanget gällde etableringskontroll i städbranschen.

Regeringen hade i 1982 års budgetproposition erinrat om de åtgärder som vidtagits med anledning av riksdagens uttalande våren 1975 om en allmän översyn av städbranschen. Föredragande statsrådets överväganden hade utmynnat i att det inte fanns anledning att föreslå några särskilda åtgärder med avseende på städbranschen. Utskottet instämde i regeringens bedömning.

Socialdemokraterna i utskottet förordade i en reservation att en förutsättningslös, parlamentarisk utredning av etableringskontroll skulle tillsättas. Utredningen skulle bl. a. pröva frågan om inrättande av branschregister i sådana branscher som är särskilt utsatta vad gäller ekonomisk brottslighet och andra missförhållanden, däribland städbranschen.

Riksdagen följde utskottet.

Riksdagsbeslut om basregister över företag

Riksdagen behandlade i maj 1982 ett regeringsförslag (prop. 1981/82:118) om riktlinjer för utvecklingen av ett basregister över företag och organisationer. Förslaget om ett register grundade sig på en utredning som gjorts av statskontoret i samarbete med riksskatteverket och statistiska centralbyrån, basregisterutredningen (BASUN). Registret skulle enligt förslaget omfatta alla företag och organisationer som tilldelats organisationsnummer, alla personer som registrerat enskild firma i handels- och föreningsregistren och alla fysiska personer som, utan att ha inregistrerad firma, bedriver rörelse eller har någon anställd (med undantag för anställda i husligt arbete). Jordbrukare och fastighetsägare skulle ingå i registret.

I registret skulle finnas uppgifter om företaget/organisationen och dess arbetsställen, vidare identifikationsuppgifter, namn/arbetsställebenämning, adressuppgifter, kod för juridisk form, registreringsort, branschtillhörighet, antal anställda (storleksklass) samt statusmarkeringar såsom aktiv eller vilande. Vidare skulle eventuella kompletterande uppgifter kunna tillkomma såsom telefonnummer, annan benämning, bifirma/parallellfirma, eventuell koppling till annan identitet samt kompletterande branschkod eller annan beskrivning av verksamheten.

Enligt förslaget skulle SCB t. v. få ansvaret för registerhållning och spridning av uppgifter från basregister. Det var enligt föredragandens uppfattning inte möjligt att bestämma en tidpunkt för när basregistret skulle kunna tas i drift. Starka skäl talade för en författningsreglering av registrets utformning m. m. Föredraganden avsåg att återkomma till regeringen i fråga om den slutliga utformningen av basregistret och med förslag till uppdrag åt berörda myndigheter angående det fortsatta utredningsarbetet.

Finansutskottet konstaterade i sitt betänkande (FiU 1981/82:42) med anledning av en del motionsyrkanden att det fanns brister i samhällets rutiner för registerföring av företag och organisationer i fråga om de olika företagsuppgifter som samhället behöver. Det gällde t. ex. registers kvalitet, aktualitet och standardisering. Utskottet anslöt sig till att en princip för det tilltänkta basregistret skall vara att varje uppgift samlas in en gång till ett ställe. Basregistret avses därmed kunna utnyttjas som ett ajourföringsregister av myndigheter, företag och organisationer.

Finansutskottet ställde sig bakom de riktlinjer för det fortsatta arbetet som hade dragits upp i propositionen och underströk betydelsen av att registret innehåller aktuella och tillförlitliga uppgifter, så att det kan betjäna alla de kunder som efterfrågar uppgifter av detta slag. Basregistrets utformning och användning m. m. borde enligt utskottets mening regleras i en särskild författning.

Vad gäller kostnaderna för registret framhöll utskottet att verksamheten skall vara självfinansierande. De kostnader som är förenade med registret borde täckas av en avgift som skulle tas ut för varje förmedlad företagsuppgift.

Finansutskottet avstyrkte motionsyrkanden bl. a. om att uppgifter om registrering till mervärdesskatt och liknande skall tas in i registret.

Riksdagen beslöt i enlighet med finansutskottets förslag.

Skrivelse från näringsfrihetsombudsmannen

Näringsfrihetsombudsmannen (NO) har med en skrivelse till näringsutskottet med anledning av motionerna om etableringskontroll o. d. velat fästa uppmärksamheten på det allmännas intresse av fritt marknadstillträde och effektiv konkurrens. NO anför bl. a. följande:

Hittills har statsmakterna och expertmyndigheter med verksamhet som rör näringslivet intagit en kritisk hållning till etableringskontroll, där sådan inte erfordras av hänsyn till främst risker för liv, hälsa och säkerhet. Denna inställning grundas såväl på erfarenhet som på ekonomisk teori och forskning. NO hör till de myndigheter som i olika sammanhang avvisat tankar om etableringskontroll mot bakgrund av de risker för hämrad effektivitetsutveckling och högre prisnivå som en sådan begränsning av konkurrensen kan medföra. System med begränsningar i marknadstillträdet har nämligen visat sig framför allt leda till ett skydd för redan etablerade näringsidkare med högre priser och vinster för de skyddade företagen som följd. Härtill kommer kostnader för kontroll och administration. I stället för reglering av hela branscher bör samhällets åtgärder mot dem som missbrukar näringsfriheten effektiviseras.

NO erinrar om att det i propositionen (1981/82:165) om konkurrenslag förordades stor restriktivitet med införande av etableringskontroll och former av tillståndstvång och att därvid vikten av ett fritt marknadstillträde framhölls. Uttalandena mötte inga invändningar vid riksdagsbehandlingen, framhåller NO. NO påpekar att han i anslutning till dessa propositionsuttalanden genom sin instruktion (SFS 1982:1048 § 3) har fått särskilda uppgifter som övervakare av samhälleliga konkurrensbegränsningar, t. ex. olika former av etableringskontroll, auktorisation och tillståndstvång.

Åtgärder inom bankväsendet

Motionerna 1982/83:1608, 1982/83:1668 och 1982/83:2026

En av grundförutsättningarna för ekonomisk brottslighet är tillgången på krediter, anføres det i motion 1982/83:1608 (vpk). Motionärerna anser att det är både angeläget och möjligt med en förbättrad kontroll av bankernas kreditgivning. Bl. a. den s. k. Göta Finansskandalen har enligt motionärerna visat att ekonomisk brottslighet har finansierats genom vanliga banklån och genom bankförmedlade notariatlån. Utan tillgång till dessa finansieringsmöjligheter skulle många brott ha stannat på planeringsstadiet, framhåller de. Det enklaste sättet att öka kontrollen vore att prövningen utvidgades i fråga om ansökningar om s. k. känsliga krediter (transaktioner med hyresfastigheter, överlåtelse av restauranger etc.). Som exempel på

tänkbara och mer långtgående åtgärder nämner motionärerna "tvingande direktiv" från staten till bankerna att styra kreditgivningen i riktning mot mera samhällsnyttiga, producerande verksamheter.

I motion 1982/83:1668 (m) understryks att det är mycket angeläget att man försvårar finansieringen av narkotikahandeln. Motionären antar att den svenska narkotikamarknaden årligen omsätter 5–10 miljarder kronor och att den organiserade brottsligheten använder sig av den elektroniska penningöverföringen för att föra ut pengar till utlandet. Därför borde hårdare kontroll av valutautförelse med elektroniska terminaler utredas. Banklagsutredningen (Fi 1976:04) borde enligt motionären ges tilläggsdirektiv att föreslå att den nuvarande banklagens krav på att man måste vara svensk medborgare för att få äga en bank skall bibehållas. Vidare borde kravet på svenskt medborgarskap utsträckas till att gälla också i fråga om finansbolag, främst s. k. merchant banks.

Socialdemokraterna har både i regeringsställning och i opposition målmedvetet arbetat för att motverka spekulativen i fastigheter, heter det i motion 1982/83:2026 (s). Ytterligare åtgärder behöver emellertid vidtas, anser motionärerna. Sålunda bör kreditinrättningarna anmodas att vara återhållsamma med att förmedla lån i samband med "icke seriösa fastighetsöverlåtelser". Bankinspektionen bör ges i uppdrag att ta fram underlag för en bedömning av vilka åtgärder som kan vara nödvändiga. Den reglerade kreditmarknadens roll när det gäller "spekulativa överlåtelser i första hand av flerbostadshus" bör utvärderas.

Banklagsutredningen

Banklagsutredningen (Fi 1976:04; ordförande: rättschef Kurt Malmgren) har i uppdrag att se över banklagstiftningen.

Enligt sina ursprungliga direktiv skulle utredningen bl. a. anpassa bankrörelse- och sparbankslagstiftningen till 1975 års aktiebolagslag samt se över de kapitaltäckningsregler som gällde för bankinstitutet.

Genom tilläggsdirektiv år 1980 fick utredningen i uppdrag att utreda om den för bankers kreditgivning uppställda huvudregeln, att för kredit från bank skall ställas särskild säkerhet, bör gälla även i fortsättningen. Utredningen skall vidare kartlägga och utvärdera de svenska bankernas verksamhet i form av etableringar i utlandet.

Tre delbetänkanden av banklagsutredningen har lett till nya bestämmelser i olika hänseenden. Ett fjärde delbetänkande (Ds E 1982:3), om det formella säkerhetskravet och om banks rätt att förvärva aktier i mindre och medelstora företag, är f. n. under regeringens prövning.

En omfattande del av utredningens återstående arbetsuppgifter består i att anpassa banklagstiftningen till bl. a. 1975 års aktiebolagslag.

Lag om låsinstallation

Motion 1982/83:301

Det är, säger motionärerna, nödvändigt att samhället får en bättre kontroll över dem som säljer och installerar låsanordningar, reparerar lås eller tillverkar nycklar. Den reglering av försäljningen av dyrkverktyg som har genomförts är ett steg i rätt riktning, men åtgärden är inte heltäckande. Låsutredningens förslag (i SOU 1975:19) till lag om låsinstallation m. m. måste genomföras. Detta skulle vara ett uttryck för omsorg om konsumenterna och skulle ha en brottsförebyggande verkan.

Låsutredningen

En mera utförlig framställning av vad som redovisas under denna rubrik har lämnats i näringsutskottets betänkande NU 1977/78:46.

Låsutredningens förslag

Låsutredningen avgav år 1975 betänkandet (SOU 1975:19) Konsumentskydd på låsområdet.

Utredningen fann det av säkerhetsskäl otillfredsställande att samhället inte kontrollerar de yrkesutövare som installerar låsanordningar, reparerar lås eller tillverkar nycklar. Den föreslog att ett auktorisationssystem skulle införas för låsmeder. Av säkerhetsskäl borde enligt utredningens mening auktorisation vara obligatorisk. Enligt förslaget skulle systemet emellertid tills vidare vara frivilligt. En grundförutsättning för auktorisation föreslogs vara att låsmeden bedriver sin verksamhet yrkesmässigt. En låsmed som auktoriseras borde dessutom prövas och godkännas med avseende på laglydnad och vandel. Han borde även dokumentera sin yrkeskunnighet. En låsmed som fått auktorisation föreslogs få exklusiv rätt att kalla sig "auktoriserad låsmed". Obehörigt användande av denna benämning borde sanktioneras genom straffrättsliga bestämmelser. Frågor om auktorisation skulle prövas av länsstyrelsen. Nyckeltillverkning skulle enligt utredningens förslag inte få ske utan särskilt tillstånd. Utredningen ansåg också att man borde reglera tillverkning och innehav av dyrkverktyg och av spärrade nyckelämnen, dvs. nyckelämnen avsedda för känsliga objekt och särskilt registrerade hos rikspolisstyrelsen.

Utredningen föreslog en särskild lag om låsinstallation m. m. Den föreslagna lagen föreskriver att tillverkning och innehav av nyckelfräsmaskiner, dyrkverktyg och spärrade nyckelämnen inte får ske utan tillstånd av länsstyrelsen. Lagen möjliggör auktorisation av låsmed.

Remissyttranden

Remissyttranden över låsutredningens betänkande avgavs av ett 60-tal myndigheter, organisationer och företag. Flertalet remissinstanser fann det angeläget att åtgärder skulle vidtas från samhällets sida för att förbättra allmänhetens inbrottskydd. I vissa hänseenden var dock meningarna om utredningens förslag delade.

Omkring hälften av remissinstanserna tillstyrkte förslaget till lag om låsinstallationer m. m. Flera av dem pekade på att ett auktorisationssystem kunde få negativa effekter på konkurrensituationen i låsmedsbranschen. Enligt bl. a. statens industriverk och Sveriges industriförbund måste dock kravet på säkerhet prioriteras. Kommerskollegium, näringsfrihetsombudsmannen (NO) och Svenska handelskammarförbundet ifrågasatte emellertid om nackdelarna i konkurrenshänseende skulle uppväga fördelarna från säkerhetssynpunkt. Flera remissinstanser menade att risken för negativa konkurrensbegränsande effekter var mindre vid ett frivilligt än vid ett obligatoriskt auktorisationssystem. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) förordade ett obligatoriskt system.

Enligt utredningens förslag skulle en grundförutsättning för auktorisation vara att låsmeden bedriver sin verksamhet yrkesmässigt och att verksamheten utgör låsmedens huvudsakliga sysselsättning. Flera remissinstanser var kritiska mot detta förslag. De pekade på att låsmedsverksamheten i småföretag och i glesbygd ofta måste bli en deltidssysselsättning.

Olika uppfattningar förelåg i fråga om utredningens förslag att en låsmed som vill bli auktoriserad måste kunna dokumentera sin kompetens. Bl. a. rikspolisstyrelsen ansåg att ett fullgott yrkeskunnande måste vara ett grundkrav. Konsumentombudsmannen (KO) ville få till stånd en analys av vilka krav som från konsumentsynpunkt borde ställas på låsmeder. Enligt NO förelåg inte brister i yrkeskunskapen som hade någon betydelse från säkerhetssynpunkt. Marknadsdomstolen betonade vikten av att risken för skadlig konkurrensbegränsning blev så ringa som möjligt. Kravet på yrkeskunnighet borde därför inte sättas högre än som var nödvändigt från säkerhetssynpunkt.

Utredningens förslag om att nyckelfräsmaskin, dyrkverktyg eller spärrat nyckelämne inte skulle få innehas eller tillverkas utan länsstyrelsens tillstånd mottogs positivt av de flesta remissinstanserna. Konsumentverket räknade dock med att mindre seriöst verksamma inom branschen, vilka inte uppfyllde kraven för tillstånd, inte skulle komma att uppge innehav av olika maskiner och verktyg. NO ansåg att det i utredningsmaterialet inte fanns någon saklig grund som talade för att ett tillståndskrav skulle motverka inbrott. Några remissinstanser ifrågasatte den föreslagna stränga restriktiviteten i fråga om utlämnande av spärrade profiler.

Ställningstaganden av regeringen

Regeringens ställningstagande till låsutredningens förslag offentliggjordes av handelsminister Staffan Burenstam Linder genom ett pressmeddelande i maj 1977. Enligt detta var regeringen inte beredd att föreslå någon form av auktorisation på låsområdet. Den hade funnit att fördelarna inte uppvägade den byråkrati och de inskränkningar i näringsfriheten som skulle bli följden om förslaget genomfördes. Av samma skäl avsågs inte heller utredningens förslag om tillståndsplikt för innehav och tillverkning av nyckelfräsmaskiner, spärrade nyckelämnen och dyrkverktyg skola genomföras.

Grunderna för regeringens ställningstagande redovisades utförligare i en inom handelsdepartementet upprättad promemoria. Där sades bl. a. följande.

Ett genomförande av utredningens förslag om frivillig auktorisation av låssmeder skulle från konsumentsynpunkt inte innebära några större förändringar i förhållande till det rådande läget. Sveriges låssmedmästares riksförbund (SLR) ställer i stort sett samma krav på sina medlemmar som enligt utredningens förslag skulle komma att gälla för offentligt auktoriserade låssmeder. SLR antar som medlem egen företagare som bedriver låssmedsverksamhet, har förvärvat för en självständig utövare av yrket erforderlig skicklighet och erfarenhet, har gjort sig känd för redbarhet samt även i övrigt befinns lämplig att utöva låssmedsycket.

Auktorisation skulle enligt utredningens förslag meddelas låssmed som blivit godkänd vid prövning med avseende på laglydnad och vandel. Den enda egentliga skillnaden mellan utredningens förslag till auktorisationssystem och SLR:s prövning var att den auktoriserande myndigheten i samband med prövningen av laglydnad och vandel skulle kunna inhämta utdrag från polisregister, en möjlighet som SLR saknar.

Beträffande förslaget om tillståndsplikt för innehav och tillverkning av nyckelfräsmaskiner anfördes att det torde vara svårt att utnyttja nyckelfräsmaskiner illegalt. I regel sker kopieringen av nycklar helt öppet, och kunden är oftast anonym för nyckeltillverkaren. För att obehörig kopiering av nycklar effektivt skall kunna förhindras måste dessutom kundens behörighet kontrolleras, ett krav som inte tillgodosågs enligt utredningens förslag. Tillståndsplikt för tillverkning och innehav av spärrade nyckelämnen skulle sannolikt innebära att ett nytt system med spärrade profiler – vid sidan av låstillverkaren Assa-Stenman AB:s redan existerande system – måste byggas upp. En rad frågor som inte kunde lösas på grundval av befintligt beslutsunderlag skulle då uppstå. Några samhälleliga insatser i fråga om spärrade nyckelämnen kunde emellertid knappast anses motiverade.

I slutet av år 1977 riktade brottsförebyggande rådet (BRÅ) en skrivelse till regeringen om brottsförebyggande åtgärder på låsområdet. BRÅ påtalade bl. a. att nyckelautomater för snabbtillverkning av nycklar hade kommit ut på marknaden. Den ökade service som dessa erbjöd konsumenterna skedde

enligt BRÅ till priset av en försämrad kontroll över spärrade nyckelämnen. BRÅ uttryckte oro inför en utveckling som sannolikt hade kunnat undvikas genom åtgärder i linje med av låsutredningen föreslagna. Regeringen beslöt i början av år 1978 att lämna BRÅ:s framställning utan åtgärd.

Lag om yrkesmässig försäljning av dyrkverktyg

Med frångående delvis av den tidigare regeringens ståndpunkt föreslog folkpartiregeringen våren 1979 en lag om yrkesmässig försäljning av dyrkverktyg (prop. 1978/79:169, NU 1978/79:46). Regeringens lagförslag byggde på låsutredningens. Det antogs av riksdagen. Lagen (1979:357) innebär att yrkesmässig försäljning av dyrkverktyg får bedrivas endast efter tillstånd av polismyndighet. Regleringen syftar till att minska riskerna för att verktygen kommer till brottslig användning.

Tidigare behandling av motioner i ämnet

Riksdagen har åren 1978 och 1979 behandlat motioner med samma innebörd och samma upphovsmän som motion 1982/83:252 (s). Dessa motioner har avslagits på förslag av näringsutskottet (NU 1977/78:46, 1979/80:9).

Vid det första tillfället anslöt sig utskottet till regeringens bedömning att fördelarna med lagstiftningen inte skulle uppväga den byråkrati och de inskränkningar i näringsfriheten som den skulle resultera i. Utskottet sade sig utgå från att regeringen och berörda myndigheter fortsättningsvis skulle noga följa utvecklingen och överväga olika möjligheter att genom förbättrat lässkydd och på annat sätt dämpa inbrottsfrekvensen.

Ett uttalande likt det sistnämnda gjordes år 1979. Utskottet hade då först erinrat om att låsutredningens förslag delvis hade förverkligats genom lagen om yrkesmässig försäljning av dyrkverktyg samt fäst uppmärksamheten på rapporten Auktorisation och konsumentskydd.

Rapport om auktorisation och konsumentskydd

En arbetsgrupp under ledning av konsumentverket och med representanter för statens industriverk, näringsfrihetsombudsmannen (NO), Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO) och Svenska handelskammarförbundet avlämnade år 1978 rapporten Auktorisation och konsumentskydd (Rapport KOV 1978:8-01). I en redogörelse för NO:s praxis redovisas där bl. a. följande (s. 59):

NO har 1978 i ärendet Dnr 384/77 (NO-meddelande 1978 nr 26, Pris- och kartellfrågor 1978:4 s. 66) lämnat Assa-Stenman AB förhandsbesked i anledning av företagets planerade system för licensgivning till låsmeder. Företaget avsåg att, framför allt av säkerhetsskäl, endast tillhandahålla vissa

typer av lås och nycklar till av företaget licensierade lässmeder. Efter att ha understrukt Assa-Stenmans dominerande marknadsställning, framhöll NO att begränsningar av marknadsstillträdet av här avsett slag inte bör ske utan goda skäl. Intresset av en fungerande konkurrens fick inte träda tillbaka för andra säkerhetskrav än sådana som framstod som försvarbara med hänsyn till omständigheterna. Mot denna bakgrund förordade NO uppmjukningar och begränsningar i det föreslagna licenssystemet i vissa hänseenden.

Under rubriken Ställningstagande till obligatorisk auktorisation anförts i rapporten sammanfattningsvis bl. a. följande:

Enligt arbetsgruppens mening saknas skäl att frångå den i Sverige hittills förhärskande synen på obligatorisk auktorisation. Restriktiviteten bör iakttas med införande av obligatoriska auktorisationssystem med de långtgående begränsningar av marknadsinträdet som de innefattar. Arbetsgruppen har härvid särskilt fäst sig vid de konkurrensbegränsande verkningarna såsom främst riskerna för negativa verkningar från konsumentens synpunkt i form av högre prisnivåer och försvagade incitament till nytänkande och rationaliseringar.

De områden där obligatorisk auktorisation vid en samlad bedömning kan vara av värde synes väsentligen vara sådana där dylika åtgärder bedöms erforderliga till säkerställande av trygghet till liv, hälsa, säkerhet och personlig integritet. De kan också tänkas vara befogade i situationer där större ekonomiska värden för den enskilde kan stå på spel. En förutsättning bör dock alltid vara att obligatorisk auktorisation verkligen befinner sig vara en adekvat och klart behövlig åtgärd för att komma till rätta med eller åtminstone reducera berörda risker. I första hand bör man undersöka om inte andra, från etableringskontrollerande synpunkt mjukare system kan ge konsumenterna tillräckligt ekonomiskt skydd.

Rekommendation av Nordiska rådet

Nordiska rådet rekommenderade år 1980 Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för införande av enhetliga bestämmelser i de nordiska länderna i syfte att förbättra konsumentskyddet och konsumenternas säkerhet när det gäller lås (rekommendation nr 26/1980).

Till grund för rekommendationen låg ett förslag av sex rådsmedlemmar, däribland Olle Eriksson (c) och Rolf Sellgren (fp) från Sverige. Ekonomiska utskottets tillstyrkan av förslaget var grundad på remissbehandling. I Sverige hördes rikspolisstyrelsen, konsumentverket, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO) och Svenska försäkringsbolags riksförbund, vilka alla registrerades såsom i det väsentliga positiva till medlemsförslaget.

Nordiska ministerrådet meddelade till Nordiska rådets session år 1981 att ministerrådet ämnade företa en värdering av förslagens konsumentpolitiska betydelse innan initiativ på området igångsattes. Närmare planer för nordiskt samarbete beräknades kunna framläggas under loppet av år 1981. Inför 1982 års session lämnade ministerrådet i december 1981 ett nytt meddelande i saken. Enligt detta fanns det, mot bakgrund av att nationellt vissa åtgärder hade vidtagits och då det syntes saknas intresse för ytterligare nationella

åtgärder på området, inte anledning att vidta några åtgärder inom ministerrådets ram.

Lagen om bevakningsföretag

Gällande bestämmelser

Enligt lagen (1974:191, omtryckt 1980:588) om bevakningsföretag avses med sådant företag den som yrkesmässigt åtar sig att för annans räkning bevaka fastighet, anläggning, viss verksamhet, offentlig tillställning eller något annat sådant eller också att bevaka enskild person för dennes skydd. För att ett bevakningsföretag skall få bedriva verksamhet av den art som nu nämnts krävs auktorisation. Lagen gäller dock inte bevakning som utförs av statlig eller kommunal myndighet. Den gäller inte heller när en enskild person utför bevakning på uppdrag som en myndighet har meddelat honom med stöd av lag. Det sistnämnda undantaget omfattar bl. a. ordningsvaktsverksamhet – enligt lagen (1980:578) om ordningsvakter – på frilansbasis.

Fråga om auktorisation prövas av länsstyrelsen i det län där företagets ledning har sitt säte. Denna länsstyrelse är också tillsynsmyndighet. Auktorisation får beviljas endast om det kan antas att verksamheten dels blir bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt och i övrigt i överensstämmelse med god sed inom branschen, dels inte kommer att få en fråp allmän synpunkt olämplig inriktning. All personal hos ett auktoriserat bevakningsföretag skall vara godkänd vid prövning med avseende på laglydnad, medborgerlig pålitlighet samt lämplighet i övrigt för anställning i ett sådant företag. Detsamma gäller föreståndaren för verksamheten och ledamöterna i företagets styrelse.

I övrigt finns bestämmelser om bl. a. inspektionsrätt för länsstyrelsen, om rätt för länsstyrelsen att förelägga ett auktoriserat bevakningsföretag att vidta rättelser etc. och om återkallelse av auktorisation. Kompletterande bestämmelser finns i bevakningsföretagskungörelsen (1974:462, ändrad 1980:595).

Den som är godkänd för anställning i ett auktoriserat bevakningsföretag och som har till uppgift att utföra bevakningstjänst kallas väktare.

En väktare åtnjuter det skydd som avses i 17 kap. 5 § brottsbalken. Det innebär att våld eller hot om våld mot en väktare i hans tjänsteutövning bestraffas enligt de strängare straffbestämmelser som gäller för förgripelser mot tjänstemän i myndighetsutövning. En väktare har inte andra befogenheter än vilken medborgare som helst när det gäller att ingripa mot andra personer eller att använda våld för att genomföra arbetsuppgifter. En från praktisk synpunkt betydelsefull befogenhet är den som enligt 24 kap. 7 § rättegångsbalken tillkommer envar, nämligen att gripa bl. a. den som ertappas på bar gärning eller flyende fot när det är fråga om brott som kan bestraffas med fängelse. För väktare gäller dessutom liksom för andra medborgare reglerna om nödvärn i brottsbalken.

Historik och förarbeten

Lagen (1974:191) om bevakningsföretag ersatte en tidigare kungörelse (1951:640) om auktorisation av enskilda bevakningsföretag, vilken innehöll regler om frivillig auktorisation. Förslag till denna lag framlades i proposition 1974:39, vilken inte föranledde några motioner eller andra kommentarer vid riksdagsbehandlingen.

I propositionen anförde föredragande statsrådet bl. a. (s. 36 f.):

Enligt min mening bör därför auktorisation krävas för varje fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt utför viss bevakningsuppgift åt annan.

Vad särskilt gäller enskilda personers verksamhet på detta område så kan det naturligtvis inte komma i fråga att kräva auktorisation i samtliga fall då någon åtar sig att mot ersättning utföra en bevakningsuppgift för annans räkning. Jag tänker här bl. a. på sådana bevaknings- eller tillsynsuppdrag som någon utför under t. ex. en fastighetsägares eller rörelseidkares tillfälliga bortovaro. Det avgörande kriteriet för gränsdragningen blir här om verksamheten kan betecknas som "yrkesmässig". I den mån det därvid är fråga om någon som utför bevakningsuppgifter vid sidan av annat arbete eller annan sysselsättning torde denna förutsättning endast kunna anses infriad i fall då det rör sig om verksamhet av en icke obetydlig omfattning.

I specialmotiveringen till 1 § tillades bl. a. (s. 48):

Den i lagtexten intagna förutsättningen "för annans räkning" innebär att sådan bevakningsverksamhet som organiseras inom ett företag och som endast avser eget skydd inte omfattas av lagen. Däremot blir lagen tillämplig i fall då bevakningsverksamheten ombesörjs av ett av uppdragsgivaren helägt företag. Detta gäller oavsett om ägaren är den enda kunden eller ej.

Den ursprungliga definitionen av bevakningsföretag ändrades år 1980 med giltighet från årsskiftet 1980-1981 (prop. 1979/80:122, JuU 1979/80:44). Det hade tidigare talats om åtagande att "utföra viss bevakningsuppgift". Genom ändringen infördes i stället den uppräknade av funktioner som framgår av referatet i föregående avsnitt. Ändringen hängde samman med införandet av den nya lagen om ordningsvakter.

Bevakningsföretag

Antalet auktoriserade bevakningsföretag uppgick vid årsskiftet 1982-1983 till 96. Under år 1982 auktoriserades 9 nya företag, medan 14 företag fick sin auktorisation återkallad. Antalet anställda hos de auktoriserade företagen var mellan 11 000 och 12 000, vilket beräknas motsvara 7 700 å 7 800 årsanställda. Av företagen hade 9 mer än 50 anställda.

Motion 1982/83:252

I motion 1982/83:252 (s) framhålls att det utöver den verksamhet som omfattas av lagen (1974:191) om bevakningsföretag finns en avsevärd sådan bevakningsverksamhet som organiseras inom ett företag och endast avser företagets eget skydd. Motionären betecknar det som djupt otillfredsställande att bevakningsverksamhet av det senare slaget inte omfattas av lagen. Många av föreskrifterna i lagen har, menar han, tillkommit för att reglera förhållandena inte bara mellan beställaren och entreprenören – bevakningsföretaget – utan även gentemot tredje man. Motionären hävdar att all bevakningsverksamhet där syftet är "att bevaka allmänhet" bör omfattas av bestämmelserna i bevakningsföretagslagen.

Tidigare behandling av motion i ämnet

En motion år 1982 med samma innehåll avstyrktes av näringsutskottet (NU 1981/82:25) och avslogs av riksdagen. Utskottet fann det inte realistiskt att staten skulle på det sätt som motionärerna tänkte sig reglera företags bevakningsverksamhet för egen räkning. Några mera allmänt förekommande missförhållanden som skulle motivera en sådan reglering är inte kända. sade utskottet, och det skulle också otvivelaktigt visa sig svårt att avgränsa den tillståndskrävande verksamheten från sådana bevakningsinsatser som envar måste ha rätt att göra till skydd för sin egendom.

Utskottet**Inledning**

Utskottet behandlar i detta betänkande nio motioner, vari läggs fram en rad förslag som är inriktade på att motverka uppkomsten av ekonomisk brottslighet. Yrkandena går i regel ut på att kontrollen av företagen skall skärpas i olika hänseenden.

Utskottet vill till en början erinra om att under senare tid andra brott än de traditionella vålds- och egendomsbrotten har kommit att stå i centrum för den kriminalpolitiska debatten. Vid sidan av den illegala narkotikahandlingen är det i första hand den s. k. ekonomiska brottsligheten som har medfört en förändrad kriminalpolitisk situation.

Statsmakterna har, som framgår av den tidigare redogörelsen, på sistone tagit åtskilliga initiativ för att förebygga och bekämpa ekonomisk brottslighet och skatteflykt.

Regeringen tillkallade sålunda i november 1982 en kommission (Ju 1982:05) med uppdrag att lämna förslag om åtgärder mot ekonomisk brottslighet. Kommissionen har fått stor frihet att själv bestämma sina arbetsuppgifter. En del tänkbara åtgärder anges dock i direktiven. Kommissionen skall bl. a. överväga hur man genom olika forskningsinsatser skall få

bättre kunskaper om den ekonomiska brottslighetens former och utbredning. Den skall vidare lägga fram förslag till effektivisering av myndighetskontrollen och undersöka möjligheterna att använda åtgärder som etableringskontroll, näringsförbud och effektivare företagsrevision. Näringsförbudskommittén (Ju 1981:03) har i uppdrag att pröva frågan om utvidgade regler om näringsförbud. Enligt tilläggsdirektiv till kommittén skall den samarbeta med kommissionen i frågor som nära berör båda utredningarna. En särskild kommission (S 1982:09) mot narkotikamissbruk har tillsatts. Denna skall bl. a. lägga fram förslag till lagstiftning som behövs för att kampen mot narkotika skall kunna föras mer effektivt.

Etableringskontroll och branschregister m. m.

I motionerna 1982/83:808 (m) och 1982/83:2018 (s) föreslås en utvidgad *registrering av bilverkstäderna*. Motionärerna motiverar sina önskemål bl. a. med att ett ökat antal företag inom branschen undandrar sig skatter och avgifter. De hänvisar bl. a. till en undersökning inom bilreparationsbranschen i Stockholm (BILREP -81), vilken ger vid handen att sådant fusk tycks vara mycket utbrett. Motionärerna föreslår att ett särskilt branschregister för bilverkstäder inrättas. Liknande tankegångar möter i motiveringen för yrkandet i motion 1981/82:858 (m). Förhoppningarna knyts här närmast till att det centrala arbetsgivarregister som f. n. byggs upp vid statistiska centralbyrån (SCB) – det s. k. basregistret – skall bli ett effektivt medel i kampen mot "buskhandel" och svarta verkstäder i branschen. Yrkandet går emellertid ut på en översyn av konsumentlagstiftningen i syfte att nå en högre grad av konkurrensneutralitet mellan reguljär och icke-reguljär bilhandel.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är befogat att särskilda åtgärder sätts in för att bekämpa olika yttringar av ekonomisk brottslighet inom bilverkstadsbranschen. Som framhålls i motionerna är skadeverkningarna av exempelvis skatte- och avgiftsundandragandet inom branschen allvarliga, inte minst för den reguljära bilhandeln. Det är mot bakgrund härav rimligt att registerkontrollen ökas såvitt avser bilverkstädernas verksamhet. När det gäller utformningen av en vidgad kontrollverksamhet är flera möjligheter tänkbara. Ett alternativ vore att ett centralt branschregister för bilverkstäder inrättas, grundat på statistiska centralbyråns företagsregister. En annan utväg vore att utnyttja det s. k. basregistret hos SCB, när detta blir färdigt. Utskottet anser emellertid att starka skäl talar för den lösning som förordas i motionerna 1982/83:808 (m) och 1982/83:2018 (s), nämligen att man länsvis inrättar branschregister baserade på registren över företag som skall erlägga mervärdeskatt. Det bör enligt utskottets mening bli lättare att få in aktuella och relevanta uppgifter till ett register på länsnivå än till ett centralt register. Som motionärerna framhåller skulle man genom ett aktivt samarbete mellan enskilda, branschorganisationer och myndigheter på en ort efter hand kunna i registret få in uppgifter om alla personer och

verkstäder som sysslar med bilreparationer. De närmare förutsättningarna för inrättande av sådana register bör undersökas av regeringen. Riksdagen bör göra ett uttalande till regeringen av denna innebörd. Utskottet tillstyrker sålunda motionerna 1982/83:808 (m) och 1982/83:2018 (s). Även motion 1981/82:858 (m) tillgodoses i viss mån enligt utskottets förslag. En särskild översyn av konsumentlagstiftningen i det angivna syftet finner utskottet inte motiverad. Utskottet vill emellertid erinra om att en kommitté i dagarna har fått i uppdrag att göra en samlad översyn av konsumentpolitiken (dir. 1983:15).

I motion 1982/83:1608 (vpk) föreslås att en *generell etableringskontroll* skall införas inom näringslivet. För all nyetablering eller ändring av sådan näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet skulle, enligt detta förslag, näringsidkaren vara skyldig att göra en anmälan till en registermyndighet, lämpligen knuten till länsstyrelsen. Motionärerna anger – såsom har refererats i det föregående (s. 6) – en rad specificerade riktlinjer för den etableringskontroll som de förespråkar.

Som utskottet nyss har redovisat har kommissionen mot ekonomisk brottslighet i uppdrag att överväga frågor om införande av etableringskontroll. Kommissionen skall dels pröva behovet av en sådan kontroll, dels lägga fram förslag om hur en eventuell etableringskontroll skall utformas. Kommissionens slutsatser bör enligt utskottets mening inte föregripas genom något uttalande i frågan från riksdagens sida. Motion 1982/83:1608 (vpk) avstyrks därför såvitt nu är i fråga.

I motion 1982/83:650 (s) begärs en kartläggning av *entreprenörverksamheten inom skogsbruket*, varvid Värmlands län föreslås bli försöksområde. Bakgrunden till motionsyrkandet är den situation som har uppstått i främst Värmland efter konkurserna inom Vänerskogs-koncernen. Dessa har medfört att antalet entreprenörer inom skogsbruket har ökat avsevärt. Många av entreprenörerna är enligt motionärerna inte att anse som seriösa – de erbjuder ackordslön i stället för den införda månadslönen, de nonchalerar ofta bestämmelser om arbetarskydd och de använder inte sällan utbildad arbetskraft. Motionärerna förespråkar att etableringskontroll införs för entreprenadverksamhet inom skogsbruket.

Utskottet vill framhålla att det var naturligt att det vakuum som uppstod på skogsentreprenadsidan i Värmland efter Vänerskogs konkurs i varje fall till en början skulle fyllas av enskilda entreprenörer. Det är givetvis otillfredsställande att en del av dessa entreprenörer har varit mindre nogräknade i sina val av metoder. Man bör emellertid kunna räkna med att utrymmet för mindre seriösa entreprenörer minskas efter hand som nya skogsägareföreningar växer fram. En sådan utveckling pågår f. ö. redan enligt vad utskottet har erfarit. Frågan om införande av en etableringskontroll i denna bransch bör enligt utskottets mening inte nu prövas separat utan hållas öppen i avvaktan på vad kommissionens mot ekonomisk brottslighet allmänna

överbäganden om etableringskontroll leder till. Utskottet vill också erinra om att statens industriverk på uppdrag av regeringen utreder effekterna av konkurserna inom Vänerskog. Även denna utredning kan komma att ge underlag för en bedömning av om särskilda åtgärder erfordras på det aktuella området. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1982/83:650 (s).

Åtgärder inom bankväsendet

I tre motioner aktualiseras frågor om bankernas roll som kredit- och betalningsförmedlare i vissa fall.

Vänsterpartiet kommunisterna lägger i motion 1982/83:1608, med motivering i motion 1982/83:1605, fram önskemål om en ökad kontroll från bankernas sida när det gäller *kreditgivning till s. k. känsliga branscher*. Som exempel på särskilt kontrollvärda företeelser nämns i motionen överlåtelser av hyreshus och restauranger. Staten bör enligt motionärerna ge bankerna "tvingande direktiv" att styra sin kreditgivning i riktning mot mera samhällsnyttiga verksamheter. I motion 1982/83:2026 (s) föreslås att bankinspektionen ges i uppdrag att utreda i vilken mån bankerna direkt eller indirekt har förmedlat krediter vid spekulativa överlåtelser av bostadshus m. m. och att lämna förslag till åtgärder som föranleds av denna utredning.

Utskottet vill erinra om att det ankommer på bankinspektionen att se till att bankerna följer de i banklagstiftningen uppställda kraven på säkerheter vid kreditgivning. Som ett led i sitt arbete har inspektionen sedan år 1974 regelbundet utfärdat skriftliga rekommendationer ("etikmeddelanden") till bankerna bl. a. om hur bestämmelserna om kreditsäkerhet bör tillämpas. Senast har inspektionen den 15 februari 1983 utfärdat ett meddelande (nr 42) angående fastighetskredit i fall då fastighet köpts under pågående expropriation och spekulationssyfte kan misstänkas. Inspektionen har vidare årligen genomgångar med revisorerna i bankerna, varvid bl. a. behandlas frågor av den natur som motionen avser. Utskottet är dock inte främmande för tanken att ytterligare åtgärder kan behöva vidtas och vill erinra om att kommissionen mot ekonomisk brottslighet har att lägga fram förslag till behövliga lagstiftningsåtgärder bl. a. på det näringsrättsliga området. Kommissionen är alltså oförhindrad att pröva frågor av den art som avses i motionerna. Mot bakgrund härav finns det enligt utskottets mening inte anledning för riksdagen att göra något sådant uttalande som begärs i motion 1982/83:2026 (s). Denna avstyrks följaktligen. Vad angår de i motion 1982/83:1608 (vpk) framförda önskemålen om statlig styrning av krediter vill utskottet härutöver erinra om att riksbanken genom den kreditpolitiska lagstiftningen förfogar över medel som i viss mån kan användas i kreditstyrande syfte. Att statsmakterna innan det berörda utredningsarbetet rörande den ekonomiska brottsligheten har avslutats skulle införa ytterligare styrinstrument av det

skäl motionärerna anför finner utskottet inte påkallat. Motion 1982/83:1608 (vpk) avstyrks därför i denna del.

I motion 1982/83:1668 (m) begärs skärpta åtgärder mot *finansieringen av narkotikahandeln*. Enligt motiveringen – i motion 1982/83:1666 – avser motionären med skärpta åtgärder närmast en striktare kontroll av den valutautförslen som kommer till stånd genom användande av elektroniska terminaler. Kravet på att man skall vara svensk medborgare för att få äga en bank bör upprätthållas också i framtiden och utsträckas till att gälla även i fråga om s. k. merchant banks. uttalar motionären vidare.

Utskottet anser i likhet med motionären att det är angeläget att man på allt sätt försvårar finansieringen av narkotikahandeln. Regeringen har uppdragit åt narkotikakommissionen att lägga fram förslag med den inriktningen. Utskottet vill även nämna att en för ändamålet utsedd särskild expertgrupp inom Nordiska ministerrådet har i uppdrag att studera frågor om elektroniska betalningssystem. Vad angår frågan huruvida svenskt medborgarskap skall vara en förutsättning för att få äga andel i svensk bank hänvisar utskottet till banklagsutredningens arbete samt till att spörsmål av denna natur torde komma att behandlas inom ramen för det pågående utredningsarbetet rörande utländska bankers etablering i Sverige. Sammanfattningsvis finner utskottet att riksdagen nu inte har anledning att rikta en sådan begäran till regeringen som motionären föreslår. Motion 1982/83:1668 (m) avstyrks därför av utskottet.

Lag om låsinstallation

Motion 1982/83:301 (s) överensstämmer i huvudsak med två tidigare motioner – åren 1978 och 1979 – som båda har avslagits av riksdagen. Den går ut på att riksdagen skall anta ett förslag till lag om låsinstallation m. m. vilket år 1975 lades fram av låsutredningen. Den föreslagna lagen innehåller bestämmelser om auktorisation av låssmeder och om krav på tillstånd för tillverkning och innehav av nyckelfräsmaskiner, dyrkverktyg och spärrade nyckelämnen. Yrkesmässig försäljning av dyrkverktyg är emellertid, som motionärerna noterar, redan reglerad genom en särskild lag (1979:358). Lagförslaget i motionen skulle därför inte kunna antas i oförändrat skick.

Huvudfrågan gäller om ett system med statlig auktorisation av låssmeder bör införas. Utskottet har tidigare, i anslutning till bl. a. den rapport om auktorisation och konsumentskydd som konsumentverket publicerade år 1978 (se s. 17), avstyrkt en lagstiftning av denna innebörd. Samtidigt har utskottet framhållit betydelsen av aktiva insatser från regeringens och olika myndigheters sida i syfte att nedbringa inbrottsfrekvensen bl. a. genom ett förbättrat låsskydd. Utskottet upprepar detta uttalande och förutsätter att man i sammanhanget ägnar särskild uppmärksamhet åt missförhållanden som kan förekomma inom låsservice-sektorn. Med vad nu sagts avstyrker utskottet motion 1982/83:301 (s).

Lagen om bevakningsföretag

Enligt lagen (1974:191) om bevakningsföretag krävs auktorisation för alla som yrkesmässigt åtar sig bevakningsuppgifter av i lagen angivet slag. Det rör sig bl. a. om bevakning av fastighet, anläggning, viss verksamhet eller offentlig tillställning. Lagen anger olika förutsättningar som måste vara uppfyllda för att auktorisation skall ges. Den personal som anlitas i verksamheten skall vara godkänd av auktorisationsmyndigheten, som är länsstyrelsen i det län där bevakningsföretagets ledning har sitt säte.

I motion 1982/83:252 (s) begärs, liksom i en likadan motion år 1982, att kravet på auktorisation skall utsträckas till att gälla också för sådan bevakningsverksamhet som organiseras inom ett företag och endast avser företagets eget skydd. Den nuvarande avgränsningen är djupt otillfredsställande, menar motionären. Många av bevakningsföretagslagens föreskrifter har nämligen, hävdar han, tillkommit för att reglera inte bara förhållandena mellan bevakningsföretaget och beställaren av dess tjänster utan också förhållandena gentemot tredje man.

Vad som kan ge underlag för det sistnämnda påståendet är, som utskottet framhöll förra året, vissa villkor för auktorisation som lagen ställer upp. Bl. a. gäller att verksamheten skall kunna antas bli bedriven omdömesgillt och i överensstämmelse med god sed inom branschen. Lagens primära syfte är emellertid att skapa trygghet för bevakningsföretagens kunder. Den som anlitar ett sådant företag skall genom samhällets kontroll få en viss garanti för att företaget kan fullgöra sitt uppdrag på ett seriöst sätt och att dess personal uppfyller vissa krav. Det har också ansetts betydelsefullt att samhället i tid skall kunna hindra uppkomsten av något som skulle kunna uppfattas som privata poliskårer eller bevakningskårer. Önskemål av det slag som motionären ger uttryck åt synes – vilket utskottet också påpekade i fjol – inte ha varit aktuella när lagen om bevakningsföretag kom till.

Utskottets motivering för att förra årets motion i ämnet borde avslås har återgivits i det föregående (s. 21). Motionären har inte anfört några nya synpunkter. Utskottet vidhåller sin uppfattning och avstyrker alltså motion 1982/83:252 (s).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *branschregister för bilverkstäder*
att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:808 och 1982/83:2018 och med anledning av motion 1981/82:858 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.
2. beträffande *etableringskontroll*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1608 yrkande 2.

3. beträffande *entreprenörverksamheten inom skogsbruket*
att riksdagen avslår motion 1982/83:650.
4. beträffande *kontroll över bankernas kreditgivning*
att riksdagen avslår
  - a) motion 1982/83:1608 yrkande 1.
  - b) motion 1982/83:2026.
5. beträffande *finansieringen av narkotikahandel*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1668.
6. beträffande *lag om låsinstallation m. m.*
att riksdagen avslår motion 1982/83:301.
7. beträffande *översyn av lagen om bevakningsföretag*
att riksdagen avslår motion 1982/83:252.

Stockholm den 5 april 1983

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Birgitta Johansson (s), Bo Finnkvist (s), Per-Ola Eriksson (c), Sylvia Pettersson (s) och Oswald Söderqvist (vpk).

Reservationer

1. Branschregister för bilverkstäder (mom. 1)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m) och Christer Eirefelt (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 22 med "Utskottet delar" och slutar på s. 23 med "konsumentpolitiken (dir. 1983:15)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka att fusk med skatte- och avgiftsbetalningar är en företeelse som kraftfullt måste motverkas. En viktig anledning härtill är att konkurrensvillkoren för företag som följer lagar och förordningar annars undermineras. Statsmakterna har också vidtagit olika åtgärder för att motverka och beivra ekonomisk brottslighet, och behovet av ytterligare sådana åtgärder utreds. Dessa åtgärder måste dock vidtas i medvetande om att den effektivaste och i längden enda hållbara metoden att rå på missförhållandena är att minska skattetrycket och byråkratin. En alltmera utbyggd kontrollapparat med exempelvis ytterligare företagsregister och

etableringskontroll som inslag – allt i syfte att försöka få ett stigande skattetryck att fungera – kommer i konflikt med de viktiga målen att dels befärma företagande och produktivt arbete, dels utforma ett samhälle med respekt för den personliga integriteten. Med hänvisning härtill och till det utredningsarbete som bedrivs bör motionerna 1981/82:858 (m), 1982/83:808 (m) och 1982/83:2018 (s) avslås.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. *beträffande branschregister för bilverkstäder*

att riksdagen avslår motionerna 1981/82:858, 1982/83:808 och 1982/83:2018.

2. **Branschregister för bilverkstäder** (mom. 1)

Tage Sundkvist (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 22 med "Utskottet delar" och slutar på s. 23 med "konsumentpolitiken (dir. 1983:15)" bort ha följande lydelse:

Utskottet är ense med motionärerna om att det fusk med skatte- och avgiftsbetalningar som förekommer inom t. ex. bilverkstadsbranschen är ett stort problem. Otvivelaktigt krävs det kraftfulla åtgärder för att denna typ av ekonomisk brottslighet skall kunna angripas effektivt. Som utskottet har redovisat i det föregående har den av regeringen nyligen tillsatta kommissionen mot ekonomisk brottslighet ett vidsträckt mandat när det gäller att utreda omfattningen av och att föreslå åtgärder mot sådan brottslighet. Vidare övervägs f. n. inom regeringskansliet den genom en skrivelse från konsumentverket (se s. 7) aktualiserade frågan om åtgärder för att komma till rätta med missförhållanden inom bilverkstadsbranschen. Enligt utskottets mening finns det skäl att avvakta resultatet av utredningen och av regeringens överväganden med anledning av konsumentverkets skrivelse innan något särskilt initiativ övervägs i fråga om en enskild bransch. Utskottet vill dock peka på att det s. k. basregistret hos SCB i färdigt skick bör kunna utgöra en lämplig utgångspunkt för specialstudier av enskilda branscher. Det bör även kunna användas som bas för uppläggning av särskilda branschregister, i den mån sådana skulle befinnas vara erforderliga. På grundval av det anförda avstyrker utskottet motionerna 1981/82:858 (m), 1982/83:808 (m) och 1982/83:2018 (s).

3. **Etableringskontroll** (mom. 2)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m) och Christer Eirefelt (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Som utskottet" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till vad som bl. a. i motioner från moderata samlingspar-

tiet och folkpartiet anförts om de negativa verkningarna av etableringskontroll avstyrks motion 1982/83:1608 (vpk) i här aktuell del av utskottet.

4. Etableringskontroll (mom. 2)

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Som utskottet" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av de allvarliga missförhållanden som råder inom vissa branscher anser utskottet det påkallat att det införs en etableringskontroll utformad i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen. Visserligen skall kommissionen mot ekonomisk brottslighet utreda frågor om införande av sådan kontroll. Några i praktisk verklighet omsatta resultat av kommissionens arbete kan emellertid inte väntas föreligga förrän tidigast under hösten 1984. Det är angeläget att statsmakterna snarast möjligt griper in med en etableringskontroll på grundval av motionärernas förslag. Systemet kan sedan utvecklas ytterligare om utredningarna ger anledning till det. Riksdagen bör rikta ett uttalande av denna innebörd till regeringen. Motion 1982/83:1608 (vpk) tillstyrks sålunda i denna del.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *etableringskontroll*

att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1608 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

5. Kontroll över bankernas kreditgivning (mom. 4)

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 24 med "Utskottet vill" och slutar på s. 25 med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att den omständigheten att bankerna enligt banklagstiftningen i allmänhet inte får bevilja krediter utan betryggande säkerhet inte har hindrat att finansiering av ekonomisk brottslighet i många fall har möjliggjorts genom bankkrediter. I de enskilda fallen själva har varit omedvetna om detta syfte med krediten. Det är vidare uppenbart att bankinspektionens möjligheter att ingripa mot kreditgivning för sådana ändamål är små och otillräckliga. Utskottet delar motionärernas uppfattning att bankerna bör åläggas att vara ytterligt restriktiva med kreditgivning till projekt som ofta förbinds med ekonomisk brottslighet, exempelvis överlåtelser av hyresfastigheter och restaurangrörelser. Regeringen eller riksbanken bör genom komplettering av nu gällande lagstiftning beredas möjlighet att utfärda direktiv till bankerna av denna

innebörd. Av direktiven bör framgå att bankerna har ått generellt koncentrera sin kreditgivning till samhällsnyttiga verksamheter, exempelvis produktionssektorn i näringslivet. Riksdagen bör enligt utskottets mening, med bifall till det nu aktuella yrkandet i motion 1982/83:1608 (vpk), göra ett uttalande av denna innebörd. Härigenom skulle också syftet med motion 1982/83:2026 (s) tillgodoses i allt väsentligt.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *kontroll över bankernas kreditgivning* att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1608 yrkande 1 och motion 1982/83:2026 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

I motion 1982/83:301 framlagt lagförslag**Förslag till****Lag om låsinstallation m. m.***Inledande bestämmelser*

1 §

Med låsmed förstås i denna lag den som yrkesmässigt installerar och reparerar lås.

I lagen förstås vidare med

1. nyckelfräsmaskin, maskin eller liknande anordning avsedd för tillverkning av nycklar,
2. dyrkverktyg, verktyg avsedda att användas för att öppna lås utan nyckel samt
3. spärrat nyckelämne, sådant nyckelämne som upptages i ett särskilt av rikspolisstyrelsen fört register.

2 §

Lagen gäller ej statlig myndighet.

Auktorisation av låsmed

3 §

Auktorisation meddelas låsmed som blivit godkänd vid prövning med avseende på laglydnad, vandel och yrkeskunnighet.

4 §

Fråga om auktorisation prövas av länsstyrelsen i det län där sökanden är bosatt.

Tillverkning av nycklar m. m.

5 §

Nyckelfräsmaskin, dyrkverktyg eller spärrat nyckelämne får ej tillverkas eller innehas utan tillstånd.

Sådant tillstånd meddelas av länsstyrelsen i det län där sökanden är bosatt.

6 §

Tillstånd meddelas den som blivit godkänd vid prövning med avseende på laglydnad och vandel.

7 §

Auktoriserad låsmed behöver ej tillstånd.

Gemensamma bestämmelser

8 §

All personal hos auktoriserad låssmed eller innehavare av tillstånd enligt denna lag skall vara godkänd med avseende på laglydnad och vandel.

9 §

Auktorisation eller tillstånd kan av länsstyrelsen återkallas när i denna lag angivna förutsättningar ej längre föreligger eller det i övrigt finns särskild anledning därtill.

10 §

Länsstyrelsen skall inhämta rikspolisstyrelsens yttrande i ärende om auktorisation eller tillstånd enligt denna lag.

Hos länsstyrelsen skall föras register över auktoriserade låssmeder och innehavare av tillstånd.

Hos rikspolisstyrelsen skall föras register över de spärrade nyckelämnena som får tillhandahållas.

11 §

Den som obehörigen utger sig för att vara auktoriserad låssmed eller som bryter mot 5 eller 8 §§ eller mot villkor som meddelats med stöd av denna lag dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

12 §

Talan mot länsstyrelsens beslut enligt denna lag föres hos regeringen genom besvär.

Ytterligare föreskrifter

13 §

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter för verkställighet av lagen.